

Internetová populace

Asi žádná technologie nezměnila svět v posledních letech tolik jako **internet**. Ten se stal, vedle mobilního telefonu, nejrychleji se rozvíjející technologií v historii lidstva.

Každým rokem dochází nejen k dalšímu vylepšování možností, které nám v oblasti komunikace, rychlosti a způsobu šíření informací internet nabízí, ale i k nárůstu počtu jeho uživatelů. Možná ani netušíte, že v roce 2011 použilo podle odhadu Mezinárodní telekomunikační unie (ITU) internet ve světě již téměř 2,5 mi-

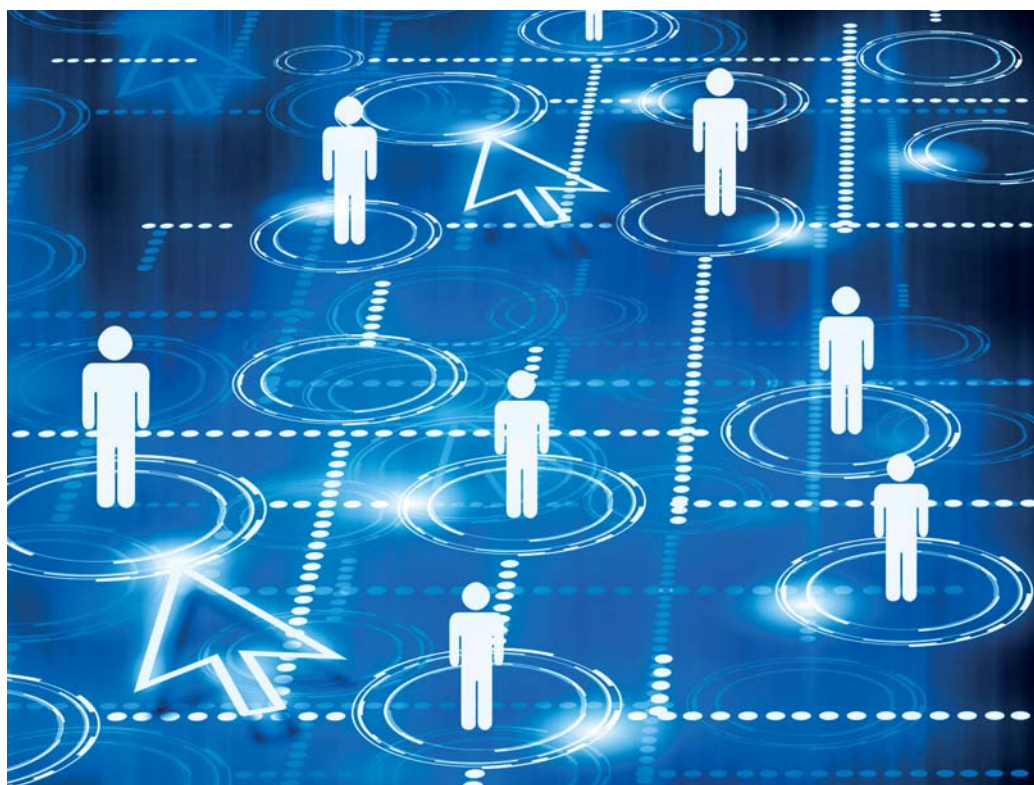
Uživatel internetu

je jednotlivec, který v době šetření (2. čtvrtletí sledovaného roku) uvedl, že internet použil alespoň jednou v posledních 3 měsících, a to z jakéhokoliv místa a pro jakýkoliv účel.

Data pocházejí z ročního Výběrového šetření o využívání ICT v domácnostech a mezi jednotlivci. Od roku 2006 probíhá toto šetření podle nařízení Evropské komise a Evropského parlamentu ke statistikám informační společnosti: „Regulation No 808/2004“, a tím umožňuje přinášet srovnatelné údaje s jednotlivými zeměmi EU.

Údaje, které uvádí Eurostat za české jednotlivce, se mírně odlišují od údajů, které za ČR publikuje ČSÚ. Rozdíl je způsoben tím, že Eurostat do údajů zahrnuje pouze jednotlivce ve věku 16 až 74 let. ČSÚ u tohoto šetření standardně uvádí data za celou dospělou populaci, tj. jednotlivce starší 16 let.

Více informací k tomuto tématu naleznete na: http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/domacnosti_a_jednotlivci

Nejpoužívanější informační a komunikační technologií u nás je stále **mobilní telefon**.

liardy osob, tj. pětkrát více než před deseti lety.

Podle odhadů ITU je dnes již třetina světové populace on-line. Existují však velké rozdíly mezi jednotlivými státy. Zatímco ve vyspělých zemích se k internetu připojují tři čtvrtiny dospělé populace, v rozvojových zemích je to zatím „pouze“ čtvrtina. Tento rozdíl se, především v důsledku rozvoje používání mobilního telefonu a internetu v mobilu, rychle zmenšuje. Před pěti lety používala internet ve vyspělých zemích sice polovina lidí, ale v rozvojových pouze jeden člověk z deseti. I když se rozdíl v přístupu k internetu mezi vyspělými a rozvojovými státy snižuje, nelze to samé konstatovat

o kvalitě tohoto připojení, tam se naopak rozdíl spíše prohlubuje.

Téměř šest milionů Čechů používá internet

Nejpoužívanější informační a komunikační technologií u nás je stále mobilní telefon. Lze však předpokládat, že se internet, právě ve spojení s mobilním telefonem, brzy stane všeobecně rozšířenou technologií používanou napříč všemi věkovými a vzdělanostními kategoriemi populace. V roce 2011 již dvě třetiny dospělých v České republice používaly internet, v absolutních číslech se jednalo o 5,8 milionu jednotlivců starších 16 let. Internet se stal přesně 20 let po tom,

co byla Česká republika připojena k internetu, pevnou a u některých jednotlivců i nedílnou součástí jejich životů. Hlavní rozmach v používání internetu je u nás otázkou především posledních deseti let. Na počátku nového tisíciletí měla přístup k internetu jen relativně omezená skupina lidí. Nejčastěji šlo o studenty vysokých škol, IT odborníky, ale také o vybrané zaměstnance podniků s připojením k internetu.

Mezi důležité internetové milníky patří v našich statistikách rok 2001, kdy internet v České republice poprvé používal více než jeden milion lidí. V roce 2005 byla on-line již téměř třetina české populace starší 16 let a v roce 2008 již

převažovali uživatelé internetu nad těmi, kteří se bez této technologie zatím obešli.

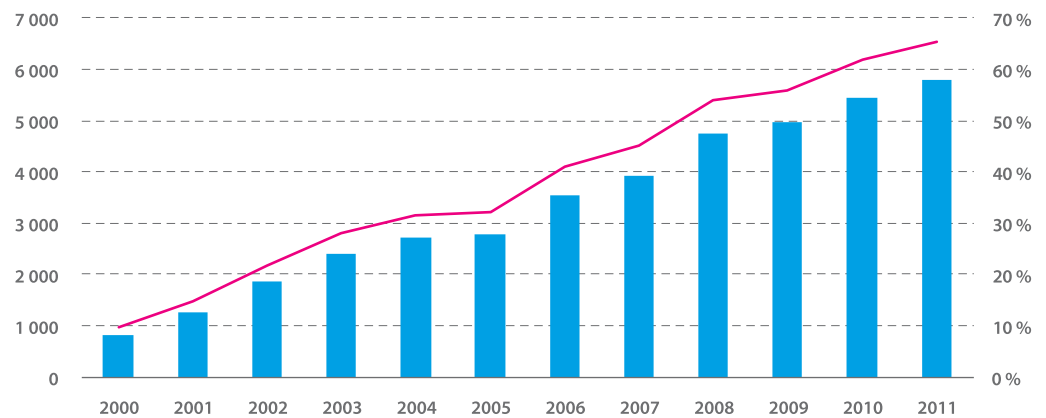
Kdo z nás používá internet?

V České republice nalézáme stále více uživatelů internetu mezi muži než ženami. Ve 2. čtvrtletí roku 2011 používalo internet 69 % mužů a 62 % žen. Tento rozdíl způsobuje především starší generace, kdy například podíl mužů seniorů používajících internet převyšuje 2,5krát podíl žen ve stejné věkové kategorii. Ruku v ruce s rozšiřováním internetu do našich domovů můžeme vypočítat výrazný nárůst žen na mateřské či rodičovské dovolené používajících internet. V roce 2011 téměř 90 % z nich internet používalo. Podrobnější údaje o využívání internetu v závislosti na pohlaví naleznete v publikaci ČSÚ Zaostřeno na ženy a muže 2011 (2012).

I starší občané si začínají rozumět s internetem

Internet stále představuje především doménu mladých lidí, kdy jejich ve věku 16–24 let již několik posledních let používá 9 z 10 takto starých jednotlivců. U starších

Graf 1 | Jednotlivci 16 let a starší používající v ČR internet (uživatelé internetu)
(v tis. jednotlivců a % z celkového počtu jednotlivců 16+)

Zdroj: ČSÚ

věkových skupin zaznamenáváme výrazně nižší podíl uživatelů, i přesto je například mezi jedinci ve věku 55–64 let téměř polovina lidí on-line. Ve věkové kategorii 65–74 let však již internet používá pouze každý čtvrtý a nad 75 let přibližně každý 25. senior, jak bude vysvětleno později, tato skutečnost má zásadní vliv na relativní zaostávání Česka v podílu uživatelů internetu na celkové dospělé populaci v porovnání s většinou vyspělých zemích EU.

Je třeba zdůraznit, že v České republice v posledních letech zvolna ustupuje výrazná dominance

nejmladší sledované generace v používání internetu. V roce 2005 se jednotlivci ve věku 16 až 24 let podíleli necelou třetinou na celkovém počtu uživatelů internetu, o šest let později nebyl jejich podíl ani pětinový. Pětinu uživatelů internetu v Česku tvořili v roce 2011 i jednotlivci starší 55 let, v roce 2005 bylo jejich zastoupení v internetové populaci pouze 10%. Změna této struktury je dána především tím, že dynamicky roste počet uživatelů internetu starších 65 let. S tím, jak internet proniká mezi seniory, by se měl měnit i obsah a služby dostupné na internetu, protože cho-

vání jednotlivců na internetu se liší v závislosti na jejich věku.

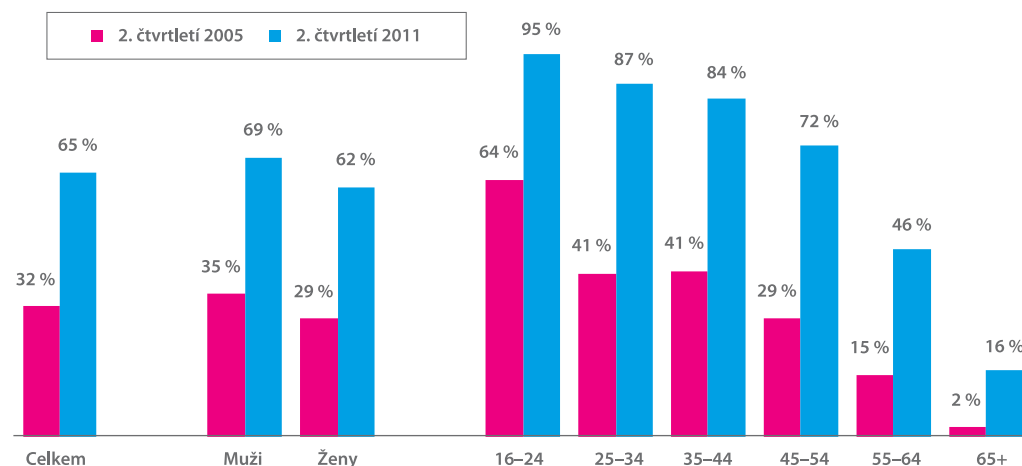
Na základě zjištěných čísel lze dále konstatovat, že s vyšším dosaženým vzděláním se zvětšuje pravděpodobnost, že daný jedinec bude užívat internet. Internet představuje samozřejmost pro vysokoškolsky vzdělanou populaci, kde jej používá devět z deseti osob. Ve skupině středoškolsky vzdělaných jedinců s maturitou používají internet tři čtvrtiny z nich. U osob se středním vzděláním bez maturity internet aktivně používá polovina, mezi jedinci se základním vzděláním je to pak jen každý pátý.

Specifickou skupinou jsou studenti, kteří mají k této technologii vůbec nejbližší. V dnešní době téměř bez výhrady platí, co student to uživatel internetu. V roce 2011 pouze 2 % studentů starších 16 let uvedla, že nepoužívá internet. Není se čemu divit, neboť v České republice pravděpodobně neexistuje jediná střední, natož pak vysoká škola, bez připojení k internetu.

Rozdíly ve využívání internetu u nás přetrvávají

I když zdaleka již tedy neplatí, že internet používají především mladí a vysokoškolsky vzdělání

Graf 2 | Jednotlivci 16 let a starší používající v ČR internet podle pohlaví a věku
(% z celkového počtu jednotlivců v dané socio-demografické skupině)

Zdroj: ČSÚ

jednotlivci, přesto u nás stále přetrvává poměrně výrazný rozdíl jak z hlediska přístupu k internetu, tak i ve schopnostech využívat širokou škálu možností nabízených na internetu (digital divide) v závislosti na pohlaví, věku, vzdělání a příjmu sledované populace jednotlivců.

Odkud se nejčastěji připojujeme k internetu?

Jako nejčastější místo použití počítače a internetu uváděli ve druhém čtvrtletí 2011 respondenti domov, dále následovalo pracoviště, škola a další místa. Domov představuje již desátý rok v řadě nejen nejčastější místo použití internetu, ale také místo, kde nejrychleji roste počet osob využívajících internet. Internet se tudíž stává čím dál více technologií masivně využívanou především pro soukromé účely. Ještě v roce 2002 se počet lidí používajících internet doma (1 mil. obyvatel) významně nelišil od počtu lidí používajících internet v práci (800 tisíc). V roce 2011 se v absolutním vyjádření v České republice k internetu doma připojilo téměř 5,5 milionů osob starších

Digital divide

Ne každý z nás má stejnou možnost připojit se k internetu, ne každý jej umí stejně používat. Tak vzniká mezi lidmi **nerovný přístup k internetu**, tzv. digital divide. Digital divide (digitální propast/rozdělení) je vnímán jako vážná hrozba pro vyváženou participaci jedinců na dění ve společnosti, pro sociální soudržnost a s ní související ekonomické faktory. Čím samozřejmější je například využívání komunikace po internetu pro jednu skupinu obyvatel, tím obtížněji se této skupině komunikuje s lidmi, kteří přístup k internetu nemají. Digital divide se vytváří i mezi lidmi, kteří základní přístup k technologiím mají, ale jejich dovednosti a znalosti využívat jejich možností jsou rozdílné.

16 let, tedy o 3 miliony více než před pěti lety. Tento trend v rozšíření používání internetu z tepla domova souvisí se stavem vybavenosti českých domácností počítačem a internetem v posledních letech (více viz článek Počítače v českých domácnostech, s. 22).

Jak často internet používáme?

Ve 2. čtvrtletí roku 2011 u nás používal internet každý, nebo téměř každý den, šest z deseti jeho uživatelů. Pravidelně, tj. nejméně jednou týdně, pak devět z deseti uživatelů internetu. K pravidelným uživatelům internetu se řadí především mladší generace a osoby s vysokoškolským vzděláním – v těchto kategoriích je téměř každý uživatel internetu zároveň jeho pravidelným uživatelem. Mezi nejmladšími uživateli ve věku 16–24 let dokonce 81 % uvádí, že používá internet každý den.

V roce 2010 téměř každý desátý uživatel internetu starší 16 let (tj. půl milionu osob) v Česku uvedl, že pro soukromé účely stráví na internetu v průměru více než 20 hodin týdně. Mezi mladými lidmi ve věku 16–24 let to byl dokonce každý pátý uživatel internetu.

Jak si stojíme v porovnání s ostatními státy EU?

V roce 2011 dosáhla Česká republika v podílu uživatelů internetu v dospělé populaci poprvé průměru EU, který činil 73 % jednotlivců ve věku 16 až 74 let. Na pomyslném žebříčku zemí EU se tak Česko v tomto

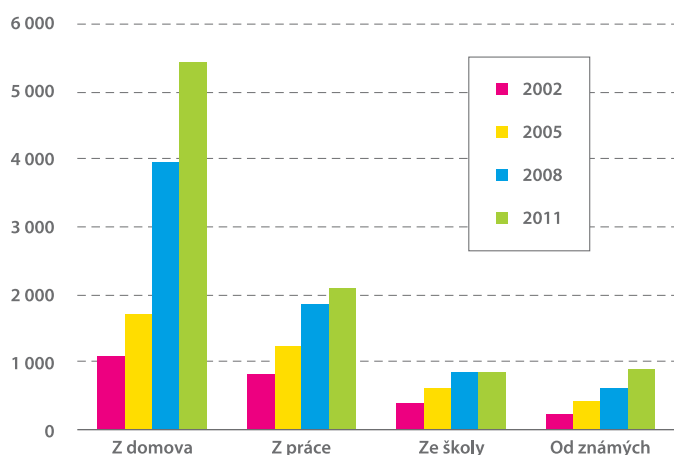
ukazateli umístilo na 14. místě. Jsou to opět především skandinávské státy spolu s Nizozemskem a Lucemburskem, kde v roce 2011 používalo internet 90 a více procent dospělé populace. Rozdíly oproti státům severní a západní Evropy zaznamenáváme v ČR především u starších ročníků a osob s nižším vzděláním. Naopak u některých skupin populace nemůžeme o zaostávání ve využívání internetu mluvit vůbec. Studenti a jednotlivci s VŠ vzděláním se v používání internetu zcela vyrovnají stejným skupinám populace v západní a severní Evropě.

Stejně jako u vybavenosti domácností informačními technologiemi, i v kategorii jednotlivců používajících osobní počítač a internet patří Česká republika mezi státy s nejvyšším nárůstem počtu uživatelů těchto technologií od roku 2005. Jestliže v EU27 vzrostl v průměru počet uživatelů internetu od roku 2005 o necelou polovinu, u nás se jednalo o nárůst více jak dvojnásobný.

K čemu internet nejčastěji používáme?

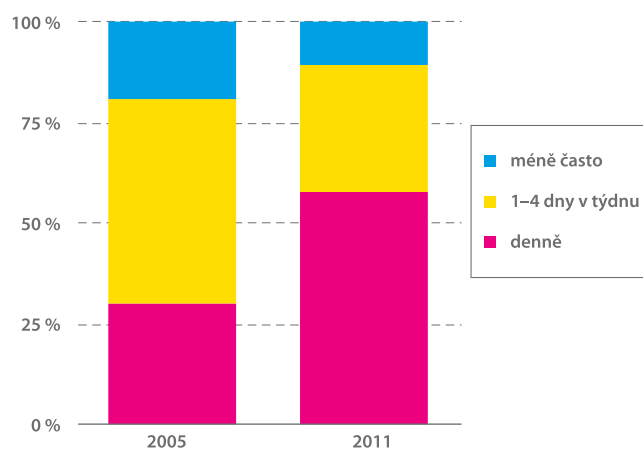
Dlouhodobě internet nejčastěji používáme ke komunikaci a vyhledávání různých informací. Pro

Graf 3 | Místo, odkud se jednotlivci 16 let a starší v ČR připojují k internetu (v tis. jednotlivců)

Zdroj: ČSÚ

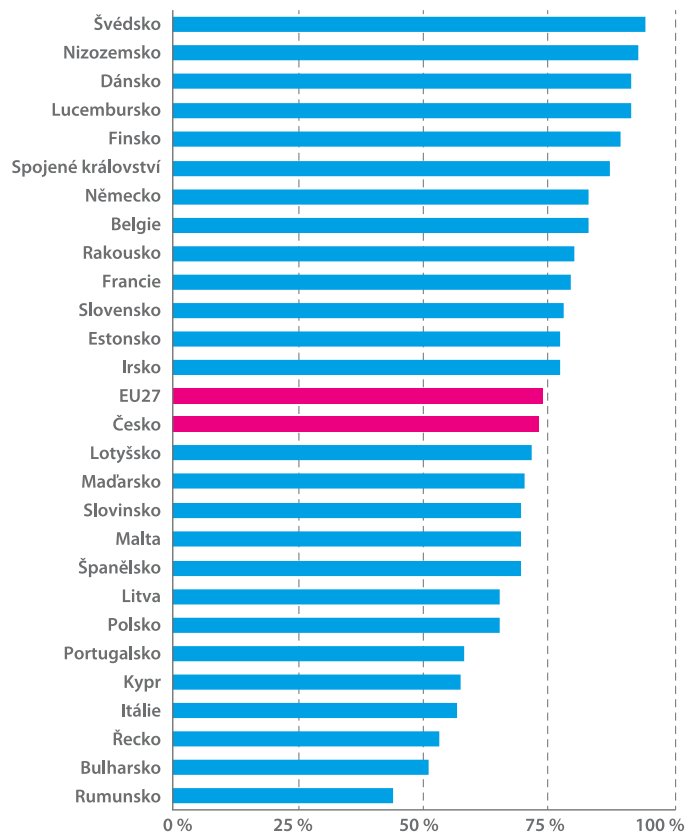
Graf 4 | Frekvence použití internetu jednotlivci 16 let a staršími v ČR (% z uživatelů internetu)

Zdroj: ČSÚ

Graf 5 | Uživatelé internetu ve věku 16–74 let používající v zemích EU internet ve 2. čtvrtletí 2011

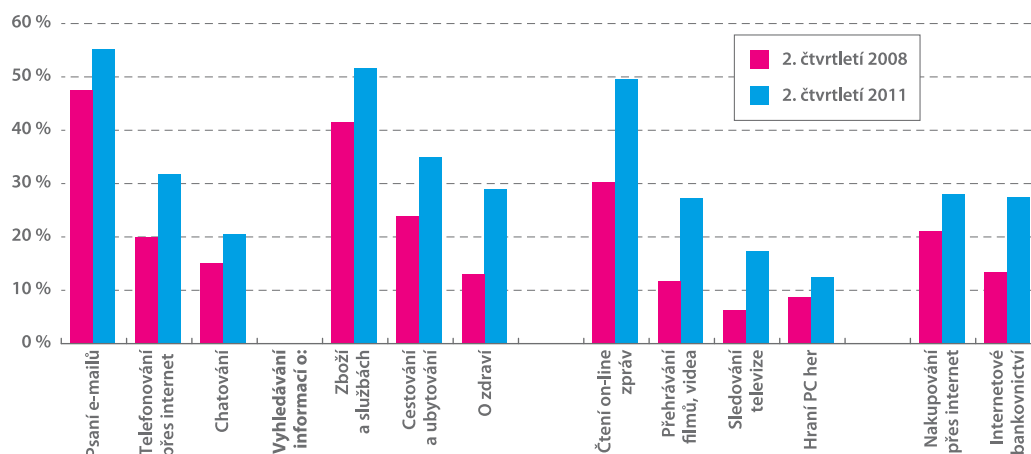
(% z celkového počtu jednotlivců ve věku 16–74 let v jednotlivých zemích)

Zdroj: Eurostat

uživatelé internetu se dnes stalo samozřejmostí nejen používání elektronické pošty, ale čím dál více lidí

využívá internet i k telefonování. Jestliže v roce 2005 využilo tuto možnost přibližně půl milionu na-

Graf 6 | Vybrané aktivity prováděné jednotlivci 16 let a staršími na internetu v České republice (procento jednotlivců 16+ celkem)

Zdroj: ČSÚ

šich občanů, v roce 2011 se jednalo již o 2,8 milionů.

Obrovský rozmach v posledních letech zaznamenalo užívání sociálních sítí. Ve 2. čtvrtletí roku 2011 je u nás využíváno již 2,2 milionu jednotlivců starších 16 let s tím, že 5 a více hodin týdně na sociálních sítích strávilo téměř milion z nich. Zatímco využívání e-mailu je napříč všemi věkovými skupinami vyrovnané a ani napříč socioekonomickými skupinami obyvatelstva nejsou patrné dramatické rozdíly, chatování a zejména využití sociálních sítí jednoznačně převládá u mladších věkových skupin a mezi studenty.

Kromě komunikace používají jednotlivci internet velmi často také k vyhledávání informací týkajících se nejrozličnějších oblastí života. Informace o zboží a službách vyhledávalo v roce 2011 již 4,5 milionu jednotlivců a informace týkající se cestování a ubytování pak 3 miliony obyvatel. Zatímco informace o zboží a službách, cestování nebo kultuře zajímají přibližně stejné množství mužů a žen, informace o zdraví hledají především ženy. Stejně tak informace o zdraví vyhledávají ve větší míře senioři. V roce 2011 téměř každý pátý z nás vyhledával in-

formace na Wikipedii. V případě studentů to byla více než polovina z nich.

Pokud se zaměříme na využití internetu k vybraným činnostem zábavy, zjišťujeme, že převažují mezi uživateli muži nad ženami a mladší věkové skupiny nad těmi staršími. Mezi nejoblíbenější činnosti zábavy na internetu patří čtení on-line zpráv. Tuto činnost v roce 2011 uvádí již polovina dospělé populace. Čím dál častěji si jednotlivci na internetu přehrávají filmy a především krátká videa. Mezi další často zmiňované činnosti z oblasti zábavy, prováděné prostřednictvím internetu, patří poslouchání rádia nebo sledování televize, a to především u nejmladší generace. V roce 2011 uvedla například téměř polovina mužů ve věku 16–24 let, že sleduje TV na internetu. Největšího rozmachu v oblasti zábavy dosáhla možnost umístění (sdílení) vlastního obsahu na internetu. V roce 2011 uvedlo 2,8 milionu jednotlivců, že již někdy nahrálo fotografii, video, hudbu, text nebo jiný obsah na webové stránky.

Služby internetového bankovníctví využívá 27 % jednotlivců starších 16 let (42 % uživatelů internetu). Před třemi roky, v roce 2008, tento podíl činil 13 % (25 % uživatelů internetu). Přes internet nakupuje v současné době již 28 % jednotlivců (43 % uživatelů internetu). Stejně jako u internetového bankovníctví, tak i v případě nakupování přes internet došlo za poslední tři roky k výraznému nárůstu podílu jednotlivců. Článek věnovaný jednotlivcům nakupujícím přes internet vyšel v časopise Statistika & My 2/2012, s. 16.

Martin Mana
oddělení statistiky výzkumu,
vývoje a informační společnosti